

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom szerepe az Európai Unió és India közötti szabadkereskedelmi megállapodásban (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 24/10)

Előadó: **Madi SHARMA**

2010. szeptember 14-én eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A civil társadalom szerepe az Európai Unió és India közötti szabadkereskedelmi megállapodásban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2011. október 5-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2011. október 26–27-én tartott, 475. plenáris ülésén (az október 27-i ülésnapon) 152 szavazattal 3 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy az Európai Unió és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás mind az EU, mind pedig India számára előnyös lehet, mivel megteremti a gyorsabb fejlődés, valamint a nagyobb versenyképesség, jólét és foglalkoztatás formájában jelentkező haszon lehetőségét. A kereskedelem fontos eszköz a fejlesztések támogatására és a szegénység visszaszorítására. Valamennyi félnek érdekében áll azonban, hogy gondosan, átláthatóan és átfogóan felmérjék a kereskedelem gazdasági, társadalmi és környezeti hatásait. Ebben az összefüggésben fontos szerep hárul a civil társadalomra.

1.2 A megállapodás véglegesítése előtt mindkét félnek foglalkoznia kell a szabadkereskedelmi megállapodásra – és lehetséges hatásainak a felmérésére – irányuló tárgyalási folyamat néhány hiányosságával. Az Európai Bizottság szolgálatainak állásfoglalása szerint *több figyelmet fordíthatnak volna az informális foglalkoztatás következményeire, a megállapodásnak a munkahelyek megszűnésére gyakorolt hatásaira irányuló részletesebb elemzés pedig pontosabb előrejelzéseket tenne lehetővé az egyéb társadalmi hatások tekintetében, mint például a szegénység, az egészség és az oktatás vonatkozásában.* ⁽¹⁾

1.3 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 207. cikkének értelmében az EU közös kereskedelempolitikáját „az Unió külső tevékenységének elvei és célkitűzései által meghatározott keretek között” kell folytatni, valamint arra, hogy az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikkének értelmében annak hozzá kell járulnia többek között a fenntartható fejlődéshez, a szegénység felszámolásához és az emberi jogok védelméhez. A kereskedelem nem önmagában álló cél.

1.4 Az EGSZB olyan új vizsgálatok azonnali elvégzését javasolja, amelyek kifejezetten figyelembe veszik a szabadkereskedelmi megállapodásnak az EU és India civil társadalmára gyakorolt hatását (különösképpen a 4. módozat, a kkv-k, a munkavállalói jogok, a nők, a fogyasztóvédelem, az informális társadalom, a mezőgazdaság, a szegénység és az alapvető fontosságú termékekhez, például az életmentő gyógyszerekhez való hozzá-

férésre gyakorolt hatás vonatkozásában). Az átláthatóság érdekében ezeket a vizsgálatokat nyilvános tudományos tanulmányok és a civil társadalommal közösen szervezett workshopok eredményeinek felhasználásával kell elvégezni. Az eredményeket azután a jelenleg végső szakaszba jutott tárgyalások részeként lehetne figyelembe venni.

1.5 Az EGSZB annak biztosítására kéri fel a Tanácsot, az Európai Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy a megállapodás megkötése előtt az EU:

- vegye figyelembe az EU civil társadalmának álláspontját és aggodalmait,
- a szociális partnerekkel folytatott átfogó konzultáció mellett mérje fel a 4. módozat lehetséges forgatókönyveire gyakorolt hatást, ágazatonként és tagállamonként vizsgálva a munka minőségét és mennyiségét,
- jogi kötelezettségének megfelelően gondoskodjon arról, hogy a szabadkereskedelmi megállapodás ne fokozza a szegénységet;

valamint hogy a megállapodás:

- egy érvényesíthető emberi jogi záradék szellemét tükrözze, az EU múltbeli gyakorlatával és kinyilvánított politikájával összhangban,
- tartalmazzon a fenntartható fejlődésre vonatkozó ambiciózus fejezetet, amely a hagyományos vitarendezési eljárásokon keresztül érvényesíthető foglalkoztatási és környezeti rendelkezéseket foglal magában, hatékony jogorvoslati lehetőségekkel,
- alakítson ki konkrétan egy az ILO által lefektetett jogokra épülő keretet az informális gazdaságban aktív munkavállalók számára,
- tartalmazzon kétoldalú szociális védzáradékot, mely nemcsak az EU és India belföldi iparát érintő kockázatokat veszi figyelembe, hanem a társadalmat fenyegető kockázatokat is, köztük a munkahelyek megszűnését.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság szolgálatainak állásfoglalása – A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos hatásvizsgálatok az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás vonatkozásában, 2010. május 31.

1.5.1 Az EGSZB azt ajánlja, hogy építsenek ki egy, a civil társadalom által működtetett nyomonkövetési mechanizmust, amelynek felhatalmazása lenne arra, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg, különösképpen a szociális védzáradék működésbe helyezésének szükségességét tekintve. Az illetékes hatóságoknak ezekre indokolással ellátott választ kellene adniuk. E nyomonkövetéssel összefüggésben támogatni kellene a civil társadalom képzsését és kapacitásépítését.

1.6 Az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás tartalma jelenleg még bizalmasnak minősül, ezért e vélemény nem térhet ki annak részleteire.

2. Bevezetés

2.1 Az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás a Föld népességének megközelítőleg egyötödére terjed ki, így a világ egyik legjelentősebb szabadkereskedelmi megállapodásának minősül. Jelentős előnyökkel járhat mind az EU, mind pedig India társadalma szempontjából.

2.2 Mindkét fél jelentős gazdasági kihívásokkal szembesül, az EU az előregedő népessége és a telítődött piacai, India pedig a hatalmas népessége és a növekvő urbanizáció miatt. Figyelembe véve a két régió eltérő fejlődését, a liberalizáció és mindkét fél piacainak további megnyitása mindkét fél népessége számára haszonnal járhat.

2.3 Az unióbéli és az indiai üzleti szervezetek tudatában vannak annak, hogy bizonyos mértékű munkaerő-vesztés léphet fel. Mindkét fél piacának további megnyitása, valamint a szakképzés fejlesztése, a képzési programok, a kétirányú ismeretátadás, az infrastruktúra fejlődése, az ellátási láncokra bonyolított rendelkezések, valamint a vegyes vállalatok által bonyolított kereskedelem azonban hosszú távon fenntartható növekedést, nagyobb versenyképességet és több munkahelyet teremthet. Az európai üzleti és technológiai központ (European Business and Technology Centre, EBTC), amelyet azért hoztak létre, hogy gyakorlati megoldásokat nyújtson az indiai piacra lépő vállalatok számára, vezető szerepet játszik majd e kihívások némelyikének kezelésében.

2.4 Az innovációnak egy szabadkereskedelmi megállapodáson keresztüli ösztönzése biztosíthatja a vállalatok jövőbeli versenyképességét. Néhány ágazatban az európai és indiai vállalatok egyre szorosabb együttműködése figyelhető meg a technológiafejlesztés területén. India munkaereje alacsony költségű és magasan képzett, jelentős K+F-kapacitással. Mindkét félnek olyan környezetre van azonban szüksége, amely ösztönözni képes az innovációba történő fenntartható beruházást. Az Indiában aktív uniós vállalatok, illetve az EU-ban működő indiai vállalatok tapasztalata és szakértelme fontos hozzájárulást jelenthet ezeknek az elvárásoknak a teljesítéséhez.

2.5 A szabadkereskedelmi megállapodás jelentős hatást gyakorol a külföldi befektetésekre. Annak érdekében, hogy a tőkebeáramlás szempontjából vonzóbb célponttá váljon, 1991 óta India liberalizálta és egyszerűsítette a közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó szabályokat, aminek nyomán azóta valóban több külföldi tőke áramlik az országba. A szabadkereskedelmi megállapodás erre az alapra fog építeni, biztosítva az EU-ban székhellyel rendelkező vállalatok számára a piacokhoz

való hozzáférést és a jogbiztonságot.⁽²⁾ A szabadkereskedelmi megállapodások (ALS) által megteremtett új keretben gondosan értékelni kell, hogy milyen következményekkel járhat Indiában a közvetlen külföldi befektetések felé történő nyitás, e nyitás összefüggésében fokozatos megközelítést kell alkalmazni.

2.6 Ez a vélemény nem foglalkozik a szabadkereskedelmi megállapodás potenciális gazdasági előnyeivel. A megállapodás bizonytalan társadalmi és környezeti hatásait kívánja megvizsgálni mind az EU – elsősorban a 4. módozat vonatkozásában –, mind pedig az indiai társadalom szegényebb rétegei szempontjából. Ezek a hatások fontos elemei az uniós vállalatok kellő gondossághoz és márkavédelemhez kapcsolódó érdekeinek. A vállalati társadalmi felelősségvállalás, valamint a munkavállalói és emberi jogi kérdések a más földrészekkel kereskedő uniós vállalatok számára Európán túl is érvényesek.

3. A tárgyalási folyamat

3.1 A tárgyalófelek mind az EU-ban, mind az Indiában működő nagyvállalatokkal egyeztettek. Azonban az EGSZB, mint a civil társadalom minden csoportját képviselő konzultatív szerv, aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a tárgyaló felek nem konzultálnak egyenlő alapon a társadalom valamennyi érintett csoportjával, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy mindkét fél valamennyi érintett csoportjának véleményét teljes mértékben vegye figyelembe. Felkéri az Európai Bizottságot, hogy konzultáljon a kkv-kkal a lehetséges hatásokról, a szakszervezetekkel az átláthatóság hiányáról a foglalkoztatási garanciák és a 4. módozat vonatkozásában, a fogyasztói csoportokkal és a mezőgazdasági szektorral az élelmezés- és élelmiszerbiztonságról, valamint az indiai informális gazdaság képviselőivel.

3.2 Az uniós alapítványok és az indiai informális vállalatok mellett számos uniós és indiai nem kormányzati szervezet és szakszervezet is aggodalmának adott hangot⁽³⁾ mind a szabadkereskedelmi megállapodások esetleges negatív hatásai, mind a tárgyalások lebonyolításának módja miatt. **Miközben elismeri a kereskedelmi tárgyalások bizalmas jellegének jelentőségét, az EGSZB az átláthatósággal kapcsolatos szintén fontos elvárások miatt sürgeti az Európai Bizottságot, hogy tisztázza a félreértéseket, közzétéve az e kérdésekre vonatkozó javaslatait.**

⁽²⁾ HL C 318, 2011.10.29, 150 o.

⁽³⁾ A tanulmányok felhívják a figyelmet azokra a hatásokra, amelyek a következőkre vezethetők vissza: a szellemi tulajdon-jogokra vonatkozó TRIPS-plusz rendelkezések, a pénzügyi szolgáltatások liberalizálása és deregulációja, az árukereskedelem és a mezőgazdasági szektor liberalizációja, nagyszabású kiskereskedelmi láncok megjelenése, liberalizált beruházás és kormányzati beszerzési gyakorlatok, az exportkorlátozások tiltása. Lásd pl. S Polaski et al: *India's Trade Policy Choices: Managing Diverse Challenges* [India kereskedelempolitikai lehetőségei: A különböző kihívások kezelése] (Carnegie, 2009); S Powell: *EU India FTA: Initial Observations from a Development Perspective* [Az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás: Alapvető megállapítások a fejlődés nézőpontjából] (Traidcraft, 2008); C Wichterich: *Trade Liberalisation, Gender Equality, Policy Space: The Case of the Contested EU-India FTA* [A kereskedelem liberalizációja, a nemek közötti egyenlőség, politikai játéktér: A vitatott EU-India szabadkereskedelmi megállapodás esete] (WIDE, 2009); K Singh: *India-EU FTA: Should India Open Up Banking Sector?* [Az India és EU közötti szabadkereskedelmi megállapodás: Meg kell-e nyitnia Indiának a bankszektor? Különjelentés] (Delhi, 2009); CEO/India FDI Watch: *Trade Invaders: How Big Business is Driving the EU-India FTA Negotiations* [Kereskedelmi megszállók: Hogyan irányítják a nagyvállalatok az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás tárgyalását?] (2010).

3.3 Az EGSZB úgy véli, hogy nem lehet a kereskedelmet az Európai Külügyi Szolgálat hatásköréből kivonni. Európa értékeinek és elveinek megőrzése szempontjából alapvetően fontos az európai politikák koherenciája. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tárgyalások során folyamatosan tájékoztassák valamennyi illetékes főigazgatóságot.

4. Fenntarthatósági hatásvizsgálat

4.1 Az Európai Bizottság független szakértőket bízott meg a fenntarthatósági hatásvizsgálat elkészítésével, akik 2009-ben terjesztették elő jelentésüket.⁽⁴⁾ A fenntarthatósági hatásvizsgálat szerint a szabadkereskedelmi megállapodás társadalmi hatásai elhanyagolhatóak az EU esetében, nem befolyásolják majd a béreket, és csupán kismértékű munkaerő-csökkenést⁽⁵⁾ váltanak majd ki, míg India szempontjából rövid távon 1,7 %-kal, hosszú távon pedig 1,6 %-kal nő majd a képzett és képzetlen munkaerő bére, és némi munkaerő-elvándorlás⁽⁶⁾ jelentkezik a magasabb bérekkal járó munkahelyek felé.

4.2 Az Európai Bizottság nagy jelentőséget tulajdonít ennek a hatásvizsgálatnak, hangsúlyozva a szabadkereskedelmi megállapodás átfogó előnyeit.⁽⁷⁾ Fontos azonban megjegyezni, hogy ez a fenntarthatósági hatásvizsgálat a lehetséges társadalmi és környezeti kockázatoktól is óv.

4.3 Az uniós szakszervezetek aggodalmukat fejezik ki az uniós munkavállalói jogok miatt, és még a tárgyalások lezárása előtt hatásvizsgálatot tartanak szükségesnek a 4. módzat lehetséges forgatókönyveiről. Ennek a vizsgálatnak ágazatonként és tagállamonként foglalkoznia kellene a munka minőségére és mennyiségére gyakorolt hatással. Magában kellene foglalnia mind a szabadkereskedelmi megállapodás végrehajtása előtt, mind pedig az ez után folytatott teljes mértékű konzultációt is a szociális partnerekkel, és kötelező érvényű ajánlásokat kellene megfogalmaznia a megállapított káros hatások megelőzésére és csökkentésére.

4.4 A fenntarthatósági hatásvizsgálat „bizonytalannak” minősíti a szabadkereskedelmi megállapodás hatását az indiai munkaügyi normákra és munkafeltételekre. India esetében a hivatalos kormányzati statisztikák szerint a gazdaság megközelítőleg 90 %-a informális (vagy szervezetlen), ami az előrejelzések szerint a közeljövőben nagyjából változatlan marad.⁽⁸⁾ Az ILO/WTO adatai szerint az informális szektor munkavállalói kevesebb mint napi 2 dollárból élnek.⁽⁹⁾ A női munkaerő túlnyomó része (95 % fölött) az informális szektorban dolgozik, és aránytalan mértékben veszélyeztetett.

⁽⁴⁾ ECORYS, CUTS, Centad: *Trade SIA FTA EU and India* [Kereskedelmi fenntarthatósági hatásvizsgálat, az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás] – TRADE07/C1/C01, 2009. május 18.

⁽⁵⁾ Uo. 17–18. o. A becsült munkaerő-csökkenés 100 000 főre vetítve 250–360 fő.

⁽⁶⁾ Uo., a becsült munkaerő-csökkenés 100000 főre vetítve 1 830–2 650 fő.

⁽⁷⁾ Karel De Gucht biztos 2011. február 16-i levele az európai parlamenti képviselőknek.

⁽⁸⁾ National Commission for Enterprises in the Unorganised Sector (a szervezetlen szektor vállalatának nemzeti bizottsága): *The Challenge of Employment in India: An Informal Economy Perspective* [A foglalkoztatás kihívásai Indiában: Az informális gazdaság kilátásai], I. kötet, Fő jelentés (Újdelhi, 2009. április), 2. o.

⁽⁹⁾ Bacchetta et al, *Globalization and Informal Jobs in Developing Countries* [Globalizáció és informális munkahelyek a fejlődő országokban] (ILO/WTO, Genf, 2009.).

4.5 A fenntarthatósági hatásvizsgálat a potenciális környezeti hatásokra is kitér, megállapítva, hogy valószínűsíthető a légkört,⁽¹⁰⁾ a talaj minőségét,⁽¹¹⁾ a biológiai sokféleséget⁽¹²⁾ és a víz minőségét⁽¹³⁾ befolyásoló, mérsékelten kedvezőtlen hatások. Az EGSZB úgy véli, hogy figyelembe kell venni a magában a fenntarthatósági hatásvizsgálatban megfogalmazott figyelmeztetéseket.

4.6 A hatásvizsgálat módszertana elégtelen a valós hatások összegyűjtésére. A dokumentum középpontjában a formális gazdaság állt, amelynek tekintetében a gazdasági modellezés viszonylag egyszerű.⁽¹⁴⁾ Ezzel szemben a társadalmi és környezeti hatások elemzése egy kevésbé átlátható mennyiségi módszertanon alapul. A fenntarthatósági hatásvizsgálat a széndioxid-kibocsátásra, valamint a fogyasztói és élelmiszerbiztonságra gyakorolt hatást sem vizsgálja megfelelően.

4.7 Az Európai Bizottság szolgálatai állásfoglalásának értelmében nagyobb figyelmet lehetett volna fordítani azokra a hatásokra, amelyeket a megállapodás gyakorol a méltányos munkára, az informális foglalkoztatásra és a munkahelyek megszűnésére. Ez pontosabb előrejelzéseket tenne lehetővé az egyéb társadalmi hatások tekintetében, például a szegénység, az egészség és az oktatás vonatkozásában.⁽¹⁵⁾

4.8 A hatásvizsgálat meglepő módon nem veszi figyelembe azt a számos többi tanulmányt, amely a szabadkereskedelmi megállapodás Indiát érintő, potenciálisan súlyos következményekre mutat rá;⁽¹⁶⁾ sem azokat az uniós aggályokat, amelyeket különösképpen a 4. módzat és az uniós foglalkoztatás vonatkozásában fogalmaztak meg.

4.9 Az EGSZB nemrég elfogadta a fenntarthatósági hatásvizsgálatokról szóló véleményét, amely meghatározza a szabadkereskedelmi megállapodások összes hatásának felmérésében használandó legjobb gyakorlatok módszertanának irányvonalait.⁽¹⁷⁾

4.10 Az EGSZB azt ajánlja, hogy végezzenek új vizsgálatokat, amelyek ezeknek az iránymutatásoknak az alapján kifejezetten figyelembe veszik a szabadkereskedelmi megállapodás hatását az uniós és az indiai társadalomra, ideértve elsősorban a munkavállalói jogokat, a 4. módzatot, a nőket, a fogyasztóvédelmet, a kvv-kat, az informális gazdaságot, a környezetet, a mezőgazdaságot (az élelmezésbiztonsággal együtt), a szegénységet és az éghajlatváltozást. Ezeket az új vizsgálatokat független nyilvános tudományos tanulmányok és a civil társadalommal közösen szervezett workshopok eredményeinek felhasználásával kell elvégezni.

⁽¹⁰⁾ Lásd a 4. lánjegyzetet, 277. o. (2009. évi fenntarthatósági hatásvizsgálat, lásd a 4. lánjegyzetet a teljes hivatkozásért)

⁽¹¹⁾ Uo., 278. o.

⁽¹²⁾ Uo., 279. o.

⁽¹³⁾ Uo., 280. o.

⁽¹⁴⁾ Uo., 51. o.

⁽¹⁵⁾ Lásd az 1. lánjegyzetet.

⁽¹⁶⁾ Lásd a 4. lánjegyzetet.

⁽¹⁷⁾ EGSZB: A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos hatásvizsgálatok és az Európa Unió kereskedelempolitikája, 2011. április 7, (HL C 218, 2011.7.23, 14 o.), 2011. május 5.

4.11 Az előbbiek nem jelentik azt, hogy a szabadkereskedelmi megállapodás szükségszerűen kedvezőtlen hatásokkal jár. Első ránézésre fennáll azonban a valószínűsége annak, hogy ezzel a hatással járhat. Ez önmagában már elegendő indok arra, hogy az Európai Bizottság tovább vizsgálja a kérdést, különösképpen mivel az alábbiakban ismertetettek alapján az EU jogi felelőssége, hogy felmérje, külpolitikája milyen hatást gyakorol önmagára és másokra.

5. Az EU felelőssége

5.1 A kereskedelem liberalizációjáról tárgyaló kormányok elsődleges felelőssége annak figyelembevétele, hogy milyen gazdasági és társadalmi hatásokkal járnak politikáik. Nem kérdéses, hogy elsősorban India felelős azokért a hatásokért, amelyeket politikái gyakorolnak népességére. Az EGSZB tudatában van annak, hogy az Indiával folytatott tárgyalások során az EB nehézségekkel szembesül, mivel India joggal kezeli saját módján az emberi jogok, a munkaügyi normák, a fenntartható fejlődés és a civil társadalom kérdését. Ez nem jelenti azonban azt, hogy az EU-nak nincs saját felelőssége e tekintetben. Ez ugyanis jogi kötelezettség.

5.1.1 Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 207. cikkének értelmében az EU kereskedelmi és fejlesztési politikáját az Unió külső tevékenységének elvei és célkitűzései által meghatározott keretek között kell folytatni. Ezt állapítja meg az Európai Unióról szóló szerződés 21. cikke, amely az alapelvként fogalmazza meg az alábbiakat:

az emberi jogok és alapvető szabadságok egyetemes és oszthatatlan volta, az emberi méltóság tiszteletben tartása, az egyenlőség és a szolidaritás elvei, valamint az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt elvek és a nemzetközi jog tiszteletben tartása.

valamint célkitűzésként azt, hogy

elősegítse a fejlődő országok fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődését, elsődlegesen a szegénység felszámolása céljából.

5.2 **Az EGSZB ezeknek a jogi kötelezettségeknek a tiszteletben tartására kéri fel az Európai Bizottságot, annak biztosítása érdekében, hogy az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodás összhangban álljon az emberi jogokkal, és ne gyengítse a fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődést, valamint a szegénység felszámolását elősegítő intézkedéseket.** Hangsúlyozza, hogy az informális gazdaságban aktív munkavállalók számára az ILO által lefektetett jogokra épülő keretet kell kialakítani.

6. A szabadkereskedelmi megállapodás nyomon követése és kiigazítása

6.1 **Az EU-nak biztosítania kell, hogy politikái ne befolyásolják hátrányosan a szegénység jelenségét, és járuljanak hozzá annak felszámolásához.** Ennek a kötelezettségnek akkor lehet megfelelni, ha olyan záradékokat építenek be a szabadkereskedelmi megállapodásba, amelyeknek értelmében ezeknek a hatásoknak a fellépése esetén a kereskedelem liberalizálása módosítható, illetve ha egy olyan hatékony nyomkövetési mechanizmust építenek ki, amelynek alapján működésbe lehet hozni ezeket a záradékokat.

6.2 Emberi jogi záradék

6.2.1 Az EU már a múltban is rendelkezéseket épített be kétoldalú megállapodásaiba annak biztosítására, hogy ezek ne ássák alá társadalmi célkitűzéseit. 1995 óta az EU azt a politikát követi, hogy a harmadik országokkal kötött minden kereskedelmi és együttműködési megállapodásba egy emberi jogi záradékot foglal bele.⁽¹⁸⁾ A közelmúltban alakult ki az a gyakorlat, hogy a későbbi megállapodásokat a meglévő keretmegállapodásokban szereplő emberi jogi záradékoknak rendelik alá. Ez a gyakorlat az eredeti emberi jogi záradék, illetve a későbbi megállapodás „összekötő” záradékának megfogalmazásától függően jogi hatályt kaphat.

6.2.2 Alapvető, hogy a vizsgált szabadkereskedelmi megállapodás egy érvényesíthető emberi jogi záradéknak legyen alárendelve, bárhogyan is legyen ez foganatosítható. Az 1994. évi EK–India együttműködési megállapodás tartalmaz emberi jogi záradékot, de ez egy korábbi típusú. Amint azt az Európai Bíróság megállapította, ennek a záradéknak az a szerepe, hogy lehetővé teszi az együttműködési megállapodás felfüggesztését.⁽¹⁹⁾ Nem teszi azonban lehetővé más, a szabadkereskedelmihez hasonló megállapodások felfüggesztését.⁽²⁰⁾ Alapvető, hogy a szabadkereskedelmi megállapodás akár egy új emberi jogi záradék, akár egy gondosan megfogalmazott összekötő záradék útján megfeleljen az emberi jogi záradékokra vonatkozóan kinyilvánított uniós politikának.

6.2.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy alapvető, hogy akár egy új emberi jogi záradék, akár egy gondosan megfogalmazott összekötő záradék útján e szabadkereskedelmi megállapodás megfeleljen az emberi jogi záradékokra vonatkozóan kinyilvánított uniós politikának. Ezt az állásfoglalást az Európai Parlament is támogatta.⁽²¹⁾

6.3 A fenntartható fejlődésre vonatkozó rendelkezések

6.3.1 Az is fontos, hogy **folytassák és erősítsék meg a környezeti és munkaügyi normáknak a szabadkereskedelmi megállapodásokba való beépítésére** vonatkozó uniós bevált gyakorlatot. Mind az EU és Korea közötti szabadkereskedelmi megállapodás, mind a CARIFORUM–EU gazdasági partnerségi megállapodás tartalmaz – az egyéb vonatkozó rendelkezések mellett – olyan rendelkezéseket, amelyek értelmében a feleknek

⁽¹⁸⁾ Az Európai Bizottság közleménye: A demokratikus elvek és emberi jogok tiszteletben tartásának beépítése a Közösség és a harmadik országok által kötött megállapodásokba, COM(95) 216.

⁽¹⁹⁾ C-268/1994. sz. ügy, Portugália kontra a Tanács [1996] ECR I-6177, 27. pont.

⁽²⁰⁾ L. Bartels: *Human Rights Conditionality in the EU's International Agreements* [Az emberi jogokra vonatkozó feltételesség az EU nemzetközi szerződéseiben] (Oxford: OUP, 2005), 255. o. A helyzet vitathatatlanul más azoknak a megállapodásoknak az esetében, amelyekben az alapvető elemek záradékát egy „nem-teljesítési záradék” kíséri, „megfelelő intézkedéseket” biztosítva.

⁽²¹⁾ Az Európai Parlament 2009. március 26-i állásfoglalásának 43. pontja, amely „hangsúlyozza, hogy az emberi jogi és demokrácia-záradékok a szabadkereskedelmi megállapodás alapvető elemét képezik”. Lásd még az Európai Parlament 2011. május 11-i állásfoglalásában tükröződő általános politikát, amely állásfoglalásban az EP „határozottan támogatja azt a gyakorlatot, hogy jogilag kötelező érvényű emberi jogi záradékokat építenek be az EU nemzetközi szerződéseibe, a cotonoui megállapodás 96. cikkének mintája szerinti világos és pontos konzultációs mechanizmussal együtt”; valamint az emberi jogi és demokrácia-záradékoknak az EU-szerződésekbe való beépítéséről szóló európai parlamenti állásfoglalást (2005/2057(INI)).

biztosítaniuk kell az ILO alapvető munkaügyi normáinak betartását (abszolút norma), és nem csökkenthetik a környezeti és munkaügyi védelmük aktuális szintjét (relatív norma).

6.3.2 Az EGSZB üdvözli Karel De Gucht biztosnak a szociális és környezeti fejezetek iránti elkötelezettségét. ⁽²²⁾ Felkéri azonban az Európai Bizottságot annak biztosítására, hogy a fent említett megállapodásokban szereplő rendelkezésektől eltérően ezekhez a rendelkezésekhez ugyanazok a határozott végrehajtási intézkedések társuljanak, amelyek a szabadkereskedelmi megállapodás más részeinek megsértése, vagy például az USA szabadkereskedelmi megállapodásaiban szereplő egyenértékű rendelkezések esetén alkalmazhatók. ⁽²³⁾ Az EGSZB arra is felkéri az Európai Bizottságot, hogy az együttműködési programokon keresztül alakítson ki ösztönzőket vagy hasonló mechanizmusokat, amelyeket ezeknek a rendelkezéseknek a megsértése esetére kidolgozott hatékony bírságok rendszere támaszt alá, amint azt az Európai Parlament is javasolta. ⁽²⁴⁾

6.3.3 Az Európai Bizottságnak számon kérhető munkaügyi és környezeti rendelkezéseket kell beépítenie az EU és India közötti szabadkereskedelmi megállapodásba, amelyek mindkét oldalon érvényesíthetők a hagyományos vitarendezési eljárásokon keresztül, a kereskedelmi kötelezettségek felfüggesztését és a bírságokat magukban foglaló jogorvoslati lehetőségekkel.

7. Szociális védzáradék

7.1 Valamennyi szabadkereskedelmi megállapodás tartalmaz védzáradékokat, amelyeknek értelmében a belföldi ipar tevékenységének sérülése vagy zavara esetén lehetővé válik a kereskedelem liberalizálásának felfüggesztése. Várható, hogy ez a szabadkereskedelmi megállapodás is tartalmazni fog hasonló záradékokat. Ezeknek a záradékoknak azonban a kérdéses kockázatokhoz kell igazodniuk.

7.2 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy biztosítsa a kétoldalú szociális védzáradék beépítését, amely nemcsak a belföldi ipart érintő kockázatokot veszi figyelembe az EU-ban és Indiában, hanem a társadalmat fenyegető kockázatokot is, ideértve a munkahelyek megszűnését is. Ehhez a záradékhoz a CARIFORUM–EU gazdasági partnerségi megállapodás 25. cikke (2) bekezdése (b) pontjának kell mintául szolgálnia, amelynek értelmében akkor kerülhet sor egy védőintézkedés bevezetésére,

ha a terméket olyan nagy mennyiségben és olyan feltételekkel importálják a másik fél területére, hogy az zavart okoz vagy okozhat a gazdaság egy szektorában, és különösképpen, ha ezek a zavarok jelentős társadalmi problémákkal járnak.

8. A civil társadalmi nyomonkövetési mechanizmus

8.1 Mind az uniós, mind az indiai civil társadalom nagyon szervezett és proaktív. Mindkét fél hatóságai számára előnyös lenne egy, az átláthatóságot és a konzultációt javító, valamint az aggodalmakat felszámoló mechanizmus bevezetése, amely biztosítaná, hogy a civil társadalom közvetlen hozzáféréssel rendelkezzen a döntéshozókhoz.

8.2 Az EGSZB egy civil társadalmi nyomonkövetési mechanizmus bevezetését javasolja, amelyben a fenntarthatósági hatásvizsgálat ajánlásai szerint többek között az üzleti világ, a szak-szervezetek, a nem kormányzati szervezetek és a tudományos élet képviselői vennének részt. Az EGSZB is közreműködhetne ebben a folyamatban. ⁽²⁵⁾ Ez az EU és Korea közötti szabadkereskedelmi megállapodás és a CARIFORUM–EU gazdasági partnerségi megállapodás mintáját követhetné, amelyekben egy sor, a civil társadalmat képviselő érdekelt fél vesz részt, akiket a hatékony nyomonkövetési mechanizmus biztosítása érdekében kiképeztek és forrásokkal láttak el. ⁽²⁶⁾

8.3 Mind a fenntarthatósági hatásvizsgálat, mind az Európai Bizottság szolgálatainak állásfoglalása egy nyomonkövetési mechanizmus létrehozását javasolja. ⁽²⁷⁾

8.3.1 Ennek a nyomonkövetési mechanizmusnak konkrét funkcióval kellene rendelkeznie a szociális védzáradékkal összefüggésben is. A védzáradékok hatékony alkalmazása általában az érintett iparág szervezetszerkezeti szintjétől függ. Ez értelemszerűen sokkal bonyolultabb az informális gazdaság esetében.

8.3.2 **Az EGSZB azt ajánlja, hogy a civil társadalmi nyomonkövetési mechanizmust ruházzák fel azzal a hatáskörrel, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg, elsősorban a szociális védzáradék működésbe helyezésének szükségességére vonatkozóan, az ajánlásokra pedig az illetékes hatóságoknak indokolással ellátott választ kelljen adniuk.**

Kelt Brüsszelben, 2011. október 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Lásd a 7. lábjegyzetet.

⁽²³⁾ Pl. az USA és Jordánia közötti szabadkereskedelmi megállapodás 17. cikke (2) bekezdésének (b) pontja.

⁽²⁴⁾ Az Európai Parlament 2010. november 25-i állásfoglalása a nemzetközi kereskedelmi szerződésekből szereplő emberi jogi, társadalmi és környezeti normákról, 2. pont.

⁽²⁵⁾ Lásd a 3. lábjegyzetet, 275–280. o.

⁽²⁶⁾ Lásd a 18. lábjegyzetet.

⁽²⁷⁾ Lásd a 4. lábjegyzetet, 288. o.; lásd az 1. lábjegyzetet, 2. o.